

BIOLOGIA PÄEV

RAKVERE RAJON
RAKKE KESKKOOL
LEELO LÕUNE

1979

Bioloogiapäev Rakke Keskoolis

Rakke Keskoolis peame bioloogiapäevi alates 1971. aastast. Seda oli tänane 8. bioloogiapäev. Bioloogiapäevaga tähistame looduskaitsepäeva ning ta on maikuu-looduskaitsekuu ürituste üks osa.

Bioloogiapäeva ettevalmistused algavad juba aprilaasta algul. Kavandame bioloogiapäeva teematuna, anname õpilastele uurimistööde teemad, kassame otsima külalislektoreid ja koguma materjali näitlekuks agitatsiooni-stendidele ja laudadele.

Märtsis-aprillis on selgunud juba, kes lektoritena soovivad esinema tulla. Samas ajavahemikus on jõutud õpilaste uurimistööd läbi vaadata ja leida kaht paremaid ning vajadusel lasta neid täiendada, parandada. Loostame täpselt päevakava ja laseme trükkida kutud ningemleemid või rinnalindid.

Mai algul saadame kutud naaberkoostööle ja Nõu S.-l. koolile, kus oleme alati käinud nende koolimetskonna konverentsidel.

Veel mümistlevad ettevande tegijad oma töid, loodusõprade ringi liikmed aitavad koguda pulte stendidele ja toovad asjave, et need puhkessid lahti sulle päevaks.

Bioloogiapäevale eluval jaaval paneme ringi-
lõukmetega stendid saali valmis. Stendide mater-
jal on seos selle põlvsa tumaatikaga.

Laudadele paneme välja vastava kirjanduse,
paremaid uurimistöid, eelmiste aastate "Kaitse-
loodust" raportid ja. Siintel on vastava-
tumaatilised plaanid. kevadlilled ja aoste
kompositsioonid on ruumi kaunistuseks.

Käesoleval aastal oli uus stendi täis pilti
ja fotoid Rakvere rajooni jõgedest ning jär-
vedest. Kasutasime komplekti "Eesti järvi" ja
paljusid fotosid. Stendil oli ka Eesti NSV
järvede kaart ning Antu järvede skeemid.

Seinal oli lisaks vastavasisulistele plana-
tile välguõh NSV Liidu Konstitutsioonist
§ 67.

Kirjandus, mida panime laudadele, oli
järgmine: 1. "Eesti järved" Tallinn, Valgus 1968.

2. K. Joensuu "Pärdivere tudel" Tallinn 1963.

3. K. Joensuu "Pedia jõgi" Tallinn 1975

4. K. Joensuu "Rakvere rajoon" Tallinn 1977

5. A. Loopmann "Eesti NSV jõgede nimestik" Tallinn 1979.

6. A. Mäimets "Eesti NSV järved ja nende
kaitse" Tallinn 1977

7. K. Põldmaa "Loodus" Tallinn 1973

8. K. Örnapuu "Matemaatiline Eesti" Tallinn 1966

ja "Eesti Loodus" 1967. a. nr. 8, lk. 511

1958. a. nr. 5, lk. 275

1963. a. nr. 1, lk. 7

Et põhivõtte ole meenudest, kaunistused
lava tagarüet meenused.

Oma kooli õpilastele olema kavad pannud satelliitide peale, et iga istuja saaks kava pealt ettevõtte pealkirja ja ettevõtja trada. Ühtlasi see kava jääb õpilasele mälestuseks. Embleemid on soovijale antud klassis kätte.

Ilus on suvi kesk niitude haljust,
ilus on jõgede rohekas värv!
Suvine matkaja, ilma jääd paljust,
kui sa ei näe, kuidas virvendab järv.

O. Toompuu



Oma kooli õpilastele olime kavand pannud sadeli
toelide peale, et iga istuja saaks kava pealt
ettevande pealkirja ja ettevandja teada. Ühtlasi
see kava jääb õpilasele mälestuseks. Embleemid
on soovijale antud klassis nähti.

Lp. _____

Palume Teie osavõttu Rakke
Keskkooli

VIII BIOLOOGIAPÄEVAST

reedel, 11. mail 1979 Rakke Kesk-
kooli saalis algusega kell 10.00.

Rakke Keskkooli
loodusesõbrad

1. Avasõna

— Rakke Keskkooli direktor
Ilmo Jaanimägi

2. Rakvere rajooni jõed ja järved

— XI kl. õpil. Väino Vainola

3. Äntu järved

— IX kl. õpil. Riina Mitnits

4. Lahemaa veekogud

— ihtüoloog Aime Pahverk

5. Montaaž Kodujõgi ja kodujärv

— VIII kl. õpilased

6. Allikad ja nende kaitse

— X kl. õpil. Malle Rohtla

7. Kalakasvatus meie vabariigis ja Rakvere rajoonis

— Aravuse kalamajandi
juhataja Ilme Post



4

Ettearrete valele oli jämitud montaan "Kodujõgi
ja kodujärv", mis elustas ja täiendas ette-
kanduid ning oli rahuldavaks. Montaan oli koor-
tatud k. Põldmaa "Koduvetil" ja pagude
tuntud luuletajate luuletustest.

Kodujõgi ja kodujärv.

Kaunis on kodujärv, suur meeskoja kamede ja
pärnudega idapoolisel kõrgel kaldal. Sa on uhke
ja salapärase elupaiga pagudele kaladele, putuka-
tele, meelindudele ja taimedele.

Kaldarohke puidetu allikate ääres kasvavad
kõnnarohud, äitserad soorõhmad ja lõhnarad
kalmused. Järve sinine helk on värske ja noorus-
lik ning pärne paistab siin kelluaga. Järve si-
nine värvus tuleb sinisest, mis järve põhjas.
Kuid see tuleb ka laenuksest kodutaevast, mis
temas peegeldub ja sinivetivaatist, mis järves kas-
vavad ja ka kaldapunkide rohelus kiidab sinise
juurde oma tooni.

Nu kergelt sulistades lüüeb paat kõrgjapuhma
ääride...

Hommin juba päeva algust tajub.

Ärkab laanes laulukute koor.

Pikkamööda uude järvel hajub,
saarte vahel puideneb ta leor.

Valgus kasvab. Lõrdes õhku taeva.

Punitab kui leevikese riud.

Põuseb tuul. Ja taar, vaevalt-vaevalt
hannab viirendama järvepind.

Nüüd on paras aeg, mil näkkab kala,
kostab roos ja särke subulaas.

Paadipõlve tõttund kindlalt jalad,
arudele surub kätjaks.

Kiigub paadi taga kohar laine -
tere, hommik sõnas, kodumaine!

(M. Kesemaa, "Kodud jäävad kodudes" 1958.a.

"Järve III" lk. 73)

Ümbus lõhnab õitsvatust põldudest, lõhnab veest,
kalmeistest, vesimündist. Hüülitab kõrjaroosid,
kupuhtide juures lööb haug summur ja prüük-
sudes korb roostikku emapart põlgadega.

Saar pugeldumas järvepinnal
ja kaldarännid rajad, puud...
kuud kangemal ve sügar sinu
nüüd katab laialt lahesuud.
Järve wagu elav muinasjutt
on tõvitamas hommikut.

Koit juba esimesed kiired
nüüd üle järveäärmu heidab,
kus ainult üksik kajak tiirleb,
part ennaost kõrgjõusse peidab.
Lonn kroonub kaldarännas vees,
seal kuskil pajupõõsastes.

Taas märisevad koburlihed
ja roostik kõljab launetes...

Näe, juba tulevadki mehed,
on lained paadinina ees!

Sõud järvepeegli peerus lööb
ja paati sadab üle riist...

Paadist

nüüd läbi roo - tub suure kaare,
meid viies ümber Varisaare.

Ees helgib hai ja avar vesi,
ja kaugenavad kaldad, meri.

Faat libiseb nüüd tasakesi,
nett silitab naid mõlapaar.

(P. Haavaro, "Püpi rannalt" 1957a., "Kommun-
jäänel" lk. 31)

Puhub kerge tuulihoo ja lõsumad laine-
vastu paati. Päike sillendab vee ja seegi-
dab maailma. Ümbres on rannu kalmust ja
vee lõhnast ning seigust. Tuulihoo test
süa küpsevate rukkimarmide ja äitseva ris-
tiker lõhna. Kui tahad, jutustab iga putu-
kas sinuga, iga peikeel ja vesikuuks võtab
jutule ning kõngapitsad puhuvad pilli. Iga
kihulane ja usuke on siin killuke looduse
suurest meisterlikkusest ja rõlust. Iga taime-
liblene kõneleb sinuga ja iga laine lõsumine
vastu paadi külge on looduse südameetuse.

Puud, lilled, muld ja õhk, kõik elav ja
rahutu on ihtne materia. Sinu ajus, inimese,
on vund rohkem mureid, sellest sinu laiem
tunnetuse skaala, muudu oleid sama kui su
kõrjas, mis siin kasvab, või valgetiivuline
kajakas, kes äkki kriiskab, jävest kalavere
hainab ja neepitsmeid paisates õhku tõuseb.

Taavas on aga järve kohal sinine, seal
troonivad valged pilved ja päike pui-
tab valgust ja seigust järveretti.

Ilus on suvi kesk nitude haljust,
ilus on jõgede rohkas vääv.

Suvine matkaja, ilma jääd pagust,
kui sa ei näe, kuidas virvendab järv.

Õine jõgi läbi lagudate lühtade
 läbi roogude, kõrgapuhmaste
 uttu libisevate auljade udus kõljumati põrsasti.
 Õine jõe nähtamatu vool, launamatu vutt
 lühad jooksevad kaasa, uduud kaasa,
 lombid, nined püsivad kaasa.

Õine jõgi läbi varjuliste salude
 läbi hämarate väljade
 asepunide all heanuvate külade
 läbi uimijate ühtisulava hingamise
 pumpavate südameste tõtsuvate unede.

Õine jõe nähtamatu vool, launamatu vutt
 uuldaalluvad jooksevad kaasa
 südamed kaasa
 ühtlaseks lainekeks
 lainekeks.

(M. Murme, Pilveole pisanad. Tänuamine 1978a.)

Õine jõgi lk 59

Järve liitlane on jõgi, voolav meenogee,
 heinamaade, põldude ja metsade vahel
 läbivoolav eluseon. Jões elavad samad
 kalad ja loomad mis järvesel, ja taimed
 on samad, kuid voolava neel tugevustele
 kohanevad.

Lagendiku jõgi on väike vooluga, kään-
 line ja tihti pöörastunud kallastega, kus
 hea on jälgida, mis toimub ta sängis. Võime
 näha, kuidas veeaimed vahel raske
 põlismetsas ümard sängid ja ogaliand.
 Sädelevalt läigivad sänge hõbesoomused.
 Lõiguvad voolus vetuade rohelised müüdid.

Süt uangel u olud Pidja kääs,
kus uohinal langer vesi.

Ja juktu nū, et taktime nāha
nēda uohinat uolmeksi.

Ill ehapaista me lāunime
mōida pōrastituu ja lūhta.

Mētar suuapustele muunudes

peagi jõudsiime õigesse kotta.

Kuus tühmalgelt keerles nal kändä,

kuuse jõgenes pimedusse,

kõrgel kirsē ualda pal uxiinides

me sinime lähedusse.

(H. Joensuu, "Pidja jõgi" 1975 a. A. Suurmani
luuletus lk 26)

Linnavaoluline ja karestamiskal on jõgi üm-
brusel maastikul. Tävaliselt mängib sin
värviüllalt sädelev jõefonn või hõbedane
ärn ehk harjus.

Jões on sügavaid kotti, kus elab suur
ahven, lumab här, ujub turk ning nende
läheduses hülleb kalaide röövel saarmas.

Samas on kodujõe allikas, mille põhjas
näed settinuol savi ja lüva ning marmad,
kuidas allika põhjast vesi üles keeb
nagu miniatuursest fontäänist. Sul on jame
ja sa jood koduallika kristallulget hõbe-
puhast vett.

See on muistne ohviallikas, mille reest
tuldi otsima abi mitme haiguse vastu.

Eluohaldajale toodi ohvriandamis viina
hõbedat, et ta hoiaus jõe soogudes uksel
elavat ja teeks kivist inimlovedile.

Meie ei tohi lubada rüvetada jõgesid!

Min ei tahi lasta hävida ühelgi jõel!

See on nümmene laul sellust jõest,
 unni laule tust enam ei laoda
 ja ka endised unnevaad varsti.
 Kes sõandausui õrnu legende,
 nannu nardleid ja vägilashugusid
 sünni renole

eluvõlvate vetega siduda.

Süt, kus innustunud noor paet
 kord kohtas kuldjuukselist nannu,
 nüüd kaladki kadusid äkki.
 Hault surunud, sojane roog
 tuhämägede ümber tub ringe.
 Ei ole sel jõel enam hinge.

Laavad tulivasaad,
 nõrised terasvaid
 hoogsalt tõusvaid hiinaaltel
 vahanduvad suutlused.

Nabii saraulmae küd,
 matunud kuu ja päikese
 kuuma, lendlevasse nõkke,
 oma vitsad
 valab jõkke.

Hoov kuhjub masinaid,
 kraanaad registrevad kette,
 Foodang väljub väravaist,
 täitis laadusid ja lätte,
 aga pärämised -
 vette.

Jõgi lehvab nogu roisk.
 Paat, mis laglenegelt sügis
 piki salusid ja mari,
 kandes endas armund paari.
 peksib pagis.

Ära jäävad pühapäised
 lõbusõidud,
 õised kalastuse retked,
 kaunid kordumised hetked
 vännab või ei vännaa?

Sin ma siin, inimlaps, kes
 läinud looduga rasee,
 hauge meel...

kandan haldja nättumaisu.

(K. Aprilaas, "Kummusid" 1969.a., "Rüvetatud jõgi" lk 141)

Aga mõni jõe-järve elanikud - imetajad, kalad,
 kirkpärased, putussad, linnud ja trimed on sõl-
 tevõttes üksteisest. Häirib üks, kaob ka teine,
 vaesub söögilaud, nõrgeneb eluvõimalus. Meevõgi
 on ühiskond, kes võib pööda elusvõitlus,
 kus üks häirib teist, teine teist või kus on
 toeks teisele, alles amavahel seotud loodusliku
 taannõu kuldse sidemega. Ja aogu see
 elupaik - järve ja jõgi - oma viirava per-
 ga, oma rõõmude ja muredega sõltub oma-
 nenda õhust, valgusest ja me hulgast
 ja selle puhtusest ning inimesest.

Selge jõe kaldal
 kasvab valge lester,
 ehk peegelpildil
 jõe puhast pinda.

Selge jõe vesi
 jõudab lillejuur,
 annab talle omi
 õide panatada.

(M. Leetamm, "Matusa mälestusi" 1955.a.
 "Selge jõe kaldal" lk 46 2. xelmi)

Bioloogipäeva lõppena oli klassikaline töö
õppalajuhatajalt, kes tegi ühtlasi kokkuvõtte
aastast, kahtme loodust tööst.

Tublimad õpilased said mälestuseks raamatu. Peeti meele paremate uuimistööde tegijaid, pedagoogiliste raatluste tegijaid, looduskaitses objektide hooldajaid jne.

Lõunuvõtteas võib öelda, et bioloogipäevale pühitatud aasmängid: kaonava põlvkonna kasvatamine looduse hooldamine, säästmine ja armistamine vaimus, teaduslik-materiaaliline maailmavaate kujundamine, looduse esteetiline tunnetamine kasvatamine, uute teadmiste andmine, õpilaste väljenduseksun ja esinemiskindluse arendamine, said täidetud.

Rakvere rajoon
Rakvere keskkool
Leelo Lõnn

Töö on põhjalik,
kogemuslik.

Kaunist

Rakvere kooli õppealajuh.